

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України Скрипнюка Олександра Васильовича на дисертаційне дослідження Колодія Олексія Анатолійовича «Конституційно-правовий статус Українського народу», на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

Проблема визначення конституційно-правового статусу Українського народу, у цілому, теорії та практики його реалізації, зокрема, фактично зовсім не врегульована в національному праві і не досліджена у вітчизняній юридичній науці. Це підтверджується матеріалом, який викладений у підрозділах 1.1 та 1.2 дисертаційного дослідження та відсутністю, таких актуальних для нашого суспільства актів, якими можуть стати, у разі їх прийняття, Закони України «Про статус Українського народу», «Про місцевий референдум», «Про народну правотворчу ініціативу» і т. д.

Аналогічне становище із розробкою згаданої проблеми існує і в царині юридичної науки. Адже за виключенням окремих статей вітчизняних та, головним чином, зарубіжних науковців, незначної кількості розділів у монографіях, підрозділів або окремих частин у дисертаційних дослідженнях інших комплексних праць, за цією темою, згадати майже не можливо. Саме про це йдеться у вступі та підрозділі 1.1 дисертаційного дослідження. Отже можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Колодія О.А. присвячено абсолютно недослідженій у конституційно-правовій науці проблемі – теорії та практиці реалізації конституційно-правового статусу Українського народу. Адже предметом наукового дослідження вчених-конституціоналістів та теоретиків були лише окремі питання, які не дають цілісного уявлення про усю специфіку та юридичну природу конституційно-правового статусу Українського народу та не дозволяють з'ясувати усі особливості його змісту, утворення та форм практичної реалізації у правовідносинах.

ВІДГУК		
№	13	09
кількість аркушів:	4	20 21 р.
додаток	4	

Враховуючи викладене і можна стверджувати, що актуальність обраної дисертантом теми полягає в тому, що були цілісно та комплексно досліджені різноманітні аспекти уже існуючого наукового опрацювання, регламентації правового статусу народів, методології власного дослідження, поняття та елементи, сутність, правосуб'єктність, принципи, установчі, організаційно-легітимізаційні, правотворчі, судові, контрольно-наглядові, майнові повноваження, загальносоціальні та спеціально-юридичні гарантії конституційно-правового статусу Українського народу. Обґрунтовано та запропоновано положення, узагальнення, класифікації, визначення, висновки, пропозиції та рекомендації спрямовані на його удосконалення.

Дисертаційне дослідження взаємопов'язане та підготовлене в межах загальнонаціональних програм розвитку суспільства і держави спрямованих на здійснення парламентської, адміністративної, судово-правової та муніципальної реформ, Європейської інтеграції України. Воно відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016 - 2020 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 та перегукується із Законом України «Про корінні народи України» від 1 липня 2021 р. № 1616-IX.

Наукова новизна дисертації полягає як в самій постановці теми, так і в запропонованих рішеннях щодо конкретних її аспектів. Вона є першим в українській правовій науці системним і цілісним монографічним дослідженням, у якому розроблено концептуальне розуміння конституційно-правового статусу Українського народу, на підставі чого сформульовано підсумкові положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що спрямовані на їх практичне використання в національній правовій системі.

Ступінь обґрунтованості висновків та наукових положень, викладених в дисертації, полягає в тому, що автор, одним з перших на достатньому теоретичному рівні визначає поняття та елементи, сутність, правосуб'єктність, принципи, установчі, організаційно-легітимізаційні, правотворчі, судові,

контрольно-наглядові та майнові повноваження, загальносоціальні та спеціально-юридичні гарантії конституційно-правового статусу Українського народу.

Він, ґрунтуючись, головним чином, на діалектичному, метафізичному, герменевтичному, історичному, функціональному, синергетичному методах, методах аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування, порівняння, моделювання, ідеалізації, прогнозування, історико-правовому, порівняльно-правовому, формально-юридичному методах, надзвичайно вдало досліджує конституційно-правовий статус Українського народу (підрозділ 2.1).

Структура дисертаційної роботи свідчить про цілісність та системність представленого наукового дослідження.

Висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх достовірність і повнота, наукова новизна і практична значущість не викликають сумнівів, зокрема вони відображені в 30 наукових працях, серед яких монографія, 22 наукові статті (16 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України, шість – у наукових виданнях іноземних держав), апробовані на 7 міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях та семінарах. Зміст автореферату повністю відповідає дисертації, коротко повторює її основні положення та висновки.

Стосовно практичного значення одержаних результатів то варто зазначити, що теоретичні висновки автора з питань теорії конституційно-правового статусу Українського народу уже використані в освітньому процесі Національної академії внутрішніх справ, науково-дослідній діяльності Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, правореалізаційній діяльності Полтавського окружного адміністративного суду, правозастосовній та правотлумачній діяльності Конституційного Суду України. Можуть бути використаними у науковій діяльності, процесі правоутворення, навчальному процесі.

Особливої уваги заслуговують, наукову новизну та практичну значущість демонструють, такі положення, висновки, визначення, угруповання, пропозиції та рекомендації дисертаційного дослідження. А саме:

- висновок, що не існує загальновизнаного усією міжнародною спільнотою поняття та ознак народу. А тому народ – це єдина політична та соціально-економічна спільнота, що має чітко виражену індивідуальність та власні характеристики, передбачає зв'язок із певною територією, пов'язаний єдиною історичною традицією, расовою чи етнічною ідентичністю, культурною однорідністю, релігійним чи ідеологічним спорідненням, спільним соціально-економічним життям, мовою, психікою, незалежно від поділу його на які-небудь національні спільноти, члени якої поділяють ідею, що вони зв'язані один з одним і що вони відрізняються від інших груп своєрідністю, що фактично передбачає існування держави (підрозділ 1.1);
- положення, що народ необхідно відрізнити від населення, яке складається із будь-яких соціальних груп та націй, адже остання це об'єднання етнічних спільнот, а у розуміння народ вкладається політичне, державно-правове навантаження. Соціальною основою держави є не нація, а народ, суб'єктом права на самовизначення, носієм найбільш важливих повноважень є народ. Враховуючи зміст ст. 11 Конституції України, Український народ складається із української нації, корінних народів та національних меншин України (підрозділ 1.1);
- теза, що ступінь персоніфікації, організованості народу не дозволяє вважати його безпосереднім суб'єктом юридичних відносин є помилковою, оскільки:
 - а) народ наділяється не тільки загальним, але й конкретним правовим статусом, у зв'язку із чим має індивідуально-визначені права та обов'язки; б) ця теза є свідченням недосконалості, застарілості та недемократичності правової системи, а не низького рівня розвитку народу, його організованості; в) держава також є відносно абстрактним, колективним суб'єктом правових відносин, адже вступає у них через державні утворення, але ні в кого не виникає сумнівів стосовно визнання її суб'єктом права та конкретних правових відносин (підрозділ 2.2);
- узагальнення, що є підстави розрізняти і виокремлювати загальний та конкретний конституційно-правовий статус Українського народу. Загальний зумовлюється тим, що Український народ є: а) основою для утворення і

функціонування вітчизняних суспільства, держави та права, інших соціальних інституцій; б) носієм суверенітету; в) єдиним джерелом влади, тощо. Цей статус: а) передбачається нормами конституційного та міжнародного права; б) не може делегуватися чи привласнюватися іншими соціальними суб'єктами; в) його юридичною особливістю є закріплення таких прав та свобод, яким не відповідає детальна та персоніфікована регламентація обов'язків іншої сторони. Конкретний конституційно-правовий статус Українського народу пов'язаний із його конкретними правами та обов'язками. Наприклад, право власності Українського народу передбачене частиною 1 ст. 13 Конституції України, не є абсолютним оскільки делегується Українським народом органам державної влади та місцевого самоврядування. Цей статус: а) зумовлює можливість делегувати окремі конкретні права та обов'язки органам державної влади та органам місцевого самоврядування; б) передбачається нормами конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, земельного та іншого законодавства (підрозділ 2.2);

- твердження, що обсяг конституційно-правового статусу Українського народу, особливо такий системоутворюючий його елемент як права та обов'язки не мають і не можуть мати якихось, у тому числі, і юридичних обмежень. Однак, має бути юридично точно окреслена основоположна роль Українського народу у житті суспільства та держави. Публічній владі варто зрозуміти, що об'єктивна неврегульованість, або суб'єктивне небажання врегулювати конституційно-правовий статус Українського народу зумовлює його функціонування поза правовою системою, не орієнтуючись на право, або й інші соціальні регулятори, що є підґрунтям для здійснення революцій, громадянських війн, рухів опору тощо (підрозділ 2.3);
- узагальнення, що організаційно-легітимаційними повноваженнями Українського народу є право на: а) участь в управлінні державними справами; б) участь у загальнодержавних та місцевих виборах; в) проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій; г) свободу об'єднання у політичні партії та громадські об'єднання; д) індивідуальні чи колективні письмові

звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів; е) страйк, тієї його частини, що працює (підрозділ 4.2).

Усе вище наведене свідчить про наукову новизну проведеного дисертаційного дослідження, про важливість та істотну практичну значущість отриманих автором результатів.

Разом з тим слід зазначити, що дисертаційне дослідження не позбавлене окремих спірних та не достатньо обґрунтованих положень. До яких слід віднести:

1. Здається, що досліджуючи у підрозділі 2.3. «Сутність конституційно-правового статусу Українського народу», автор надміру, інколи навіть на шкоду висвітленню об'єкта та предмета дослідження, захоплюється аналізом загального розуміння категорій «суть», «сутність», «суттєвий», «сутність права», які, на його думку, тісно взаємопов'язані із сутністю конституційно-правового статусу Українського народу і є підставою для повноцінного його розуміння (підрозділ 2.3).

2. Однією із найбільш цікавих та основоположних ідей дисертаційного дослідження є обґрунтування існування правосуб'єктності Українського народу. Зокрема автор у підрозділі 3.1 стверджує «Ще раз хотілося б наголосити на тому, що, з нашої точки зору, правоздатність Українського народу настала з моменту усвідомлення громадянами України усіх національностей єдиної спільності поєднаної загальними інтересами та первинності власного самовизначення, тобто із свого започаткування. А дієздатність наступила з моменту утворення власного суспільства, держави, соціальних регуляторів, духовності, тощо, тобто з того моменту із якого Український народ став спроможним не тільки мати конституційно-правовий статус, але й реалізовувати його».

Однак, із зазначеної, досить абстрактної тези, надзвичайно важко зрозуміти із якого ж конкретно часу наступила правоздатність та дієздатність Українського народу. Як їх відмежувати у змісті та часі? І чи не співпадають вони як єдина і неподільна категорія – «правосуб'єктність»?

3. Посиленої аргументації вимагає обґрунтування такого установчого повноваження Українського народу яким є право на здійснення протестів, повстань, рухів опору, рухів громадської непокори, народного віче, революцій, громадянських війн, національно-визвольних рухів, оскільки воно не передбачене вітчизняними нормативно-правовими актами. І це можна стверджувати навіть не зважаючи на те, що воно має давнє історичне минуле, закріплене у міжнародних нормативно-правових актах, конституціях багатьох закордонних держав.

Усі зазначені зауваження, носять дискусійний та рекомендаційний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертації.

Отже, дисертаційне дослідження Колодія О.А. «Конституційно-правовий статус Українського народу» за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право є завершеною науковою роботою, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему удосконалення правоутворення, правореалізації та правоохорони в Україні шляхом визнання та реалізації конституційно-правового статусу Українського народу, що має суттєве значення для правової системи та конституційного права України. Воно відповідає вимогам, які пред'являються до такого виду робіт п.п. 9, 10 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а здобувач Колодій Олексій Анатолійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

Доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, Заслужений юрист України,
заступник директора з наукової роботи,
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького

О. Скрипнюк
Олександр СКРИПНЮК

